

دیکتاتورهای که با حقوق بشر خود را سفید می‌کنند

عمادالدین باقی

من از سال 1378 (دسامبر 2008) که دو جلد نخست کتابم به نام «حق حیات» در مصر توسط شبکه عربی اطلاعات حقوق بشر (الشبكة العربیه لمعلومات حقوق الإنسان/ القاهرة، مصر) و کمپین بین‌المللی حقوق بشر منتشر شد نسبت به وضعیت حقوق بشر و کوششهایی که در این کشور باستانی انجام میشود، کنجکاو بودم تا اینکه در خبرها دیدم همزمان با رویدادهای تلخ شهریور تا آبان امسال در ایران بیست و هفتمین کنفرانس تغییرات آب و هوایی سازمان ملل متحد (COP27) در شرم الشيخ مصر، از 7 تا 18 نوامبر 2022 (دوشنبه 16 آبان تا جمعه 27 آبان) برگزار خواهد شد. رخدادهاي پيرامون اين موضوع براي جامعه مدني و فعالان حقوق بشر در ايران هم درس‌آموز و قابل توجه و درنگ است. براي درك واقعي‌تر شرايط جهاني و حقوق بشر و ضرورت تكيه بر خويشتن بايد رویدادهای جهانی را بیشتر مورد مطالعه قرار داد. در پی تدارك همایش بین‌المللی شرم الشيخ و حضور گسترده دولتها و نهادهای حقوق بشری، این نگرانی به وجود آمده است که میزبانی رویدادهای بین‌المللی برجسته مانند این همایش بین‌المللی این تصور را به وجود آورد که همه چیز در مصر که یکی از جدی‌ترین ناقضان حقوق بشر است، خوب بوده و به عنوان عضوی معصوم از جامعه بین‌المللی شناخته شود. با توجه به بحران حقوق بشر در مصر تشکیل این اجلاس به منزله حمایت موثر از عادی‌سازی ارتکاب تخلفات و جنایات دولتی علیه شهروندان در مقیاس وسیع است. این امر اعتبار کنفرانس را تضعیف میکند و در عین حال به مصر اجازه میدهد تا وضعیت رو به وخامت حقوق بشر خود را سفید کند و وخامت بیشتر را ممکن سازد. در عین حال تعداد بسیاری از نهادهای حقوق بشر از جمله عفو بین‌الملل و سازمان دیده‌بان حقوق بشر برای شرکت در کنفرانس محیط زیست در مصر برای يك هفته حضور یافتند. «کمیته فرعی حقوق بشر پارلمان اروپا نیز در حال بحث درباره Cop27 و حقوق بشر در مصر است و می‌گویند اینجا هستند تا نیاز به يك جامعه مدني آزاد را به منظور اطمینان از اقدامات آب و هوایی معنادار برجسته کنند» (نقل از: سازمان

دیده بان حقوق بشر). این نهادها می‌گویند با استفاده از این فرصت کنفرانس مطبوعاتی می‌گذارند و این اجلاس را فرصتی برای کشورهای شرکت‌کننده و جامعه بین‌المللی می‌سازند تا دولت مصر را برای تغییر واقعی مسیر تحت فشار قرار دهند، از جمله با عقب‌نشینی از محاصره جامعه مدنی مستقل و حمایت از حقوق اساسی که بدون آن حقوق زیست محیطی در عمل قابل حمایت نیست.

در همین راستا ۱۱ برنده جایزه نوبل نیز با انتشار بیانیه‌ای خواستار آزادی زندانیان سیاسی در مصر از جمله علا- داماد رییس سازمان حقوق بشری مصر- شده‌اند. (البته نام يك ایرانی هم در بین این نوبلیست‌ها نیست). دولت مصر نیز پنج نفر از فعالان سیاسی مشهور را در آستانه اجلاس آزاد کرده است. دولتی سرکوبگر در نقش دیکتاتور عاقل به ده‌ها نهاد حقوق بشری اجازه می‌دهد در این کشور حضور یا بند و انتقاد کنند و او جایگاهش در جامعه بین‌المللی را بهبود ببخشد تا حمایت‌های اقتصادی بیشتری برای يك اقتصاد ورشکسته جلب کند در حالی که کم‌های دریافتی‌اش از درآمدهای نفتی ایران بیشتر به نظر می‌رسد با این حال اقتصادی فقیر دارد. در 26 آوریل 2022 راهبرد گفت‌وگویی ملی در مصر توسط عبدالفتاح السیسی رییس‌جمهور اعلام شد ولی موسسه مطالعات حقوق بشر قاهره (CIHRS) که وحات شرایط اقتصادی را انگیزه اصلی گفت‌وگویی ملی رییس‌جمهور کودتایی سیسی اعلام کرد به خاطر عدم پاسخگویی مقامات به خواسته‌های اپوزیسیون و عدم صداقت ابتکارات مشابه قبلی اعلام شده توسط دولت، معتقد است که گفت‌وگویی ملی نه به دنبال آغاز واقعی يك روند اصلاحات است و نه رسیدگی به بحران حقوق بشر. آنها معتقدند آزادی برخی زندانیان سیاسی گامی است که مورد استقبال قرار می‌گیرد، اما برای نشان دادن آغاز يك روند اصلاحی واقعی کافی نیست، به ویژه با توجه به اینکه ده‌ها هزار نفر هنوز در زندان به سر می‌برند و بسیاری دیگر همچنان دستگیر می‌شوند. (نک: ورقه موقف مرکز القاهره لدراسات حقوق الإنسان حول الحوار الوطني). درباره اینکه آیا گفت‌وگویی ملی تلاشی جدید برای سفید کردن سوابق حقوق بشر مصر است یا فرصتی برای گشایش سیاسی، بحث می‌کنند و مرکز مطالعات حقوق بشر معتقد به ایجاد يك نقشه راه برای اصلاحات اقتصادی و سیاسی واقعی است. به همین دلیل (CIHRS) معتقد است تن دادن به نمایندگی اسمی در گفت‌وگو بدون هیچ تضمینی برای مشارکت جدی یا دخالت در فرآیندهای تصمیم‌گیری، احتمالاً گفت‌وگو را به ابتکار تبلیغاتی توخالی دیگری تبدیل خواهد کرد. این نه تنها يك فرصت از دست رفته است، بلکه می‌تواند نوسانات سیاسی فعلی را تشدید و اعتبار مخالفان را تضعیف کند. لذا تضمین نمایندگی

عادلانه مخالفان در گفتوگو را اولین گام ضروري براي رسيدگي و اصلاح عواملی مي‌دانند که منجر به بحران کنونی مصر شده است و مي‌خواهد گفتوگو را به بستري براي گفتوگوي ملي واقعي با کل جامعه تبديل کند. البته کابينه سيسی پيشتر در نوامبر 2018، کمیته عالی دایمی حقوق بشر را ایجاد کرد. مقامات مصري تاسیس کمیته را ستودند و گفتند این نشان‌دهنده تعهد دولت به پیشبرد حقوق بشر است. این واقعیت که کمیته بخشی از وزارت امور خارجه (MFA) است، یکی از بسیاری از شاخص‌هایی است که تمرکز اصلی آن توجه به جامعه بین‌المللی برای سفید کردن سابقه افتضاح حقوق بشر در مصر است. افزون بر این در سال 2021، استراتژی کمیته ملي حقوق بشر را منتشر کردند که به عنوان نشانه دیگری از تغییر رویکرد مقامات مصري در قبال حقوق بشر به جامعه بین‌المللی ارایه شود. با این حال، به‌رغم شواهد روشنی مبنی بر عدم وجود اراده سیاسی برای رسيدگي به وضعیت حقوق بشر و به‌رغم رویکرد پر ابهام این استراتژی درباره ماهیت بحران حقوق بشر در مصر، برخی شخصیت‌های عمومي در مصر و چندین مقام غربی (و حتی آژانس‌های سازمان ملل) این اقدام را تحسین کردند و آن را نشانه‌ای از تغییر واقعي در سیاست دولت مصر دانستند. با ابتکارات دیگری مانند ایجاد گروه گفتوگوي بین‌المللی و تشکیل مجدد شورای ملي مصر برای حقوق بشر، تلاش کردند تا نشان‌دهنده تغییر در دست انجام است، اما چون هنوز چند هزار زندانی سیاسی در مصر و اعدام‌های فراقانونی و سرکوب مخالفان و جامعه مدنی ادامه دارد نه مصري‌ها و نه جامعه بین‌المللی این ادعاها را باور نکرده‌اند.

البته آنجا هم نیروهای امنیتی مانع اصلی تحقق برنامه‌های اصلاحی هستند چنانکه یکی از اعضای کمیته عفو ریاست‌جمهوری اظهار داشت که برخی در سازمان‌های امنیتی سعی می‌کنند مانع از تلاش‌ها شوند، برای عفو زندانیان و اینکه آنها در واقع ترجیح می‌دهند «همه ما» را دستگیر کنند. گزارش‌ها حاکی است دادستان‌ها، قضات و مقامات زندان مدعی حکومت ضابطان بر قضات هستند و اینکه شکنجه توسط افسران امنیت ملي و نگهبانان زندان انجام می‌شود و آنها در جلوگیری از اعمال شکنجه، بازداشت‌های خودسرانه و بدرفتاری ناتوانند و همین امر ارتکاب جرم و جنایت مأموران امنیتی را تسهیل می‌کند. اما یک نکته مهم را نباید فراموش کرد که همین غربی‌هایی که امروز به حکومت مصر انتقاد می‌کنند خودشان مرسی را که از طریق انتخابات به ریاست‌جمهوری رسیده بود به خاطر گناهیانی کمتر از این با کودتا برانداختند و تا مدت‌ها نسبت به موج سرکوب و دستگیری و اعدام سکوت کردند در حالی که گفته می‌شود اکنون 60 هزار زندانی سیاسی در مصر وجود دارد و در سال 2013 که کودتا شد معترضان مصري قربانیان

بدترین قتل عام در تاریخ مدرن مصر شدند و حداقل 817 نفر در عرض چند ساعت کشته شدند و «دادگاه‌های مصر 356 حکم اعدام در سال 2021 صادر کرده‌اند.» (COP27 & the Human Rights Crisis in Egypt) با این حال مصر در طول دهه گذشته، بیش از 100 میلیارد دلار حمایت مالی دریافت کرده است جز کم‌های مالی که تنها از کشورهای خلیج فارس 114 میلیارد دلار است و جز حمایت از دولت‌های غربی و موسسات مالی بین‌المللی مانند صندوق بین‌المللی پول، (همان منبع). بایدن رئیس‌جمهور آمریکا در این اجلاس سخنرانی کرد و خانم نانسی پلوسی سخنگوی گنجره آمریکا هم در دیداری با سیسی عکس یادگاری گرفت و گفت ما رابطه خوبی با مصر داریم، بله. ما دیدار خوبی با رئیس‌جمهور داشتیم. ما دوست هستیم و دوستان می‌توانند با یکدیگر بسیار صریح باشند و ما هم بوده‌ایم.

منابع:

- موقف مركز القاهرة لدراسات حقوق الإنسان سبتمبر 28, 2022 مؤتمر الأمم المتحدة لتغير المناخ وأزمة حقوق الإنسان في مصر
- ورقه موقف مركز القاهرة لدراسات حقوق الإنسان حول الحوار الوطني
- سازمان دیده بان حقوق بشر
- نیویورک تایمز
- و سازمان دیده بان حقوق بشر

منبع: روزنامه اعتماد 25 آبان 1401 خورشیدی